

Keleti István 1927–1994

Egyszemélyes pedagógiai intézet, színésznevelő, emberfarragó volt. Egymaga közművelési intézmény. Rendező és színészpédagógus. Szelíd ember, a célnak bárkit kedvesen megnyerő, szívós munkára képes álbohém, a legnehezebb földadatok is jókedvvel és jókedvet terjesztve végezte el. Műveltségét, pedagógiai elhivatottságát és színházcsináló képességeit a legfiatalabb önmotogatók képzésére irányította. A Népművelési Intézet munkatársaként Mezei Évával az irodalmi színpadok országot behalózó rendszerét építette ki. Tanácsokkal segített, ellenőrzött, javított, bujtogatott a szépre. A '60-as évek elejétől működtetett színjátszó mozgalom a szabad gondolat búvóhelye lett. A mosolygós fickó küzdeni tudott cenzúrával, intézményes ostobasággal szemben a művészet önrindelkezési jogáért. Tiltott darabok kerülhettek a fiatalok bemutatásában a fiatal nézők elé. Tiltott gondolatok erjesztették az új nemzedék gondolkodását.

Azokban az években, amikor a kőszínházakban lemerültek és gyáván meghúzódtak: az amatőrmozgalom a tehetség feltörő kosaként működött. Védelmet tudott nyújtani a legtöbb esetben megkergetett színjátszó eretnekeknek. Menhelyet kínált kiszorítottaknak. **Eörsi Hulián-Antigone** című drámája miatt visszavonták, spájzolták a költő kötetét. Keleti füttyülve

a tiltó határozatokra: bemutatva a Pince Színházban a kiátkozott darabot.

Legsikeresebb műve a Pince Színház létrehozása és kitartó működtetése volt. Tehetségek sokaságát nevelte fel a Királyi Pál utcai, szenespincéből átalakított helyiségben. Tapintattal bontogatta és terelte a tehetségeket. Itt kuktáskodott a színházművészetben a győri színház jelenlegi igazgatója. Keleti nevelte színészé Sörös Sándort és Szakácsi Sándort és egy közösségbe nehezen illeszkedő kislánynak Klütaimnésztra szerepét adta; a lány ma is beilleszthetetlen tehetség: Hernádi Juditnak hívják.

Sikeres élet, sikeres pálya. Ha körbenézet: neveltjeit láthatta.

Elképzelhető lett volna: Keleti István átveszi a Színművészeti Főiskola igazgatását. De csak pincében taníthatta a színészetet. Elképzelhető lett volna, hogy a kulturális vezetés valamelyik színház élére állítja, irányítsa belátása és tudása szerint. Keletinek azonban volt egy hátrányos tulajdonsága. Szerénysége. A puhatehetségű, de keménykönyökű önjelöltekkel szemben visszahúzódtott hedonizmusába, ez nem csupán a szenvedéllyel elfogyasztott ételekben, hanem a magát kedves és érzékeny emberekkel körülvevő élvezettségében teljesedett ki. A túlekedők helyett a tehetséget szerette. A hivatal helyett az elhivatottságot. Kőztudott volt alkalmassága

színházvezetésre. Közismert volt gazdag rendezői képzelete, vezetési tudása, embernevelő tapintata. Tehát nem lett belőle színigazgató. Közel a hatvanhoz megkapta a Gyermekszínházat, addigra belefáradt fafejűekkel vitázni, irodakukacokat meggyőzni a művészet sajátosságairól. Színházi forradalmat csinálhatott volna negyvenévesen. Ötvenesen komoly kutatásokkal ékeskedhetett volna. Hatvanéves korára kimerült. Mindvégig megőrizte őszinte nyájasságát, bizakodó mosolyát. Megkeseredett azonban a humora. Elreménytelenedett változtató ereje.

A szabad gondolkodás és a tiszta fogalmazás föld alatti mozgalmának eredményes harcosaként valóban föld alatti munkát végzett. Pinceszínházakban dolgozott. Pinceszínházakat alapított. Az elsőtített nézőtereken szelleme világított.

Napjaink elszegényedett színházi életében az értékelést a színházvezetők nem bízzák másra, önmaguk értékelik saját nagyságukat. Egymást ajándékozzák meg nagyra tartással a nyilvánosság előtt harmadosztályú tehetségek.

Egy igazi nagy színházi embert temetnek ma. Egy nyugdíjazott profétát. Félretolt világgóbbítót. Aki elvégezte vállalt munkáját. Szétosztotta emberiségét. Fölnevelt egy nemzedéknyi színészt és nézőt.

M. G. P.